

Систем личних имена у роману *Невидбог* Риста Ратковића*

**Проф. др Голуб М.
Јашовић**

Универзитет у Приштини
са привременим
седиштем у Косовској
Митровици,
Филозофски факултет

УДК 811.163.41'373.23
УДК 821.163.41-31.09
Ратковић Р.

Сажетак: Предмет нашег истраживања у овом раду јесте именослов романа „Невидбог“ Риста Ратковића. Грађа је ексцерпирана систематски и исцрпно. Пописана су сва аутентична и неаутентична лична имена, мушка и женска, лични надимци, мушки и женски, презимена и породични надимци, племенска и родовска имена и слично и класификована у групе и подгрупе према њиховој структури и значењу. Пописани су и микротопоними, хидроними, ојконими, крајевна имена, ороними, теоними, зооними, ходоними, хрематоними. Урађена је лексичка и семантичка анализа регистрованих оних. Саставни део рада чини и речник ексцерпираних ономастичких јединица.

Кључне речи: лична имена, Ристо Ратковић, *Невидбог*, антропонимија, топонимија, неаутентична имена.

Ристо Ратковић је свакако један од најзначајнијих књижевних стваралаца прве половине двадесетог века. Рођен је 1903. године у Бијелом Пољу у старој трговачкој породици. Своје школовање започео је у завичајном граду на Лиму, а гимназију у Новом Пазару. Дипломирао је 1936. године на Филозофском факултету у Београду. Радни век је провео обављајући разне послове у култури и дипломатији, углавном у Београду и у иностранству (Француска, Египат, Сојетски савез).

Његово књижевно дело није обимно, али јесте веома разнолико. Опробао се у безмало свим књижевним жанровима: поезија, роман, драма, путопис, есеј, књижевна критика.¹

Рођен је у имућној трговачкој породици и живео у једној патријархалној средини у једном бурном и не-

* Истраживања су извршена и рад написан у оквиру пројекта „Дијалектолошка истраживања српског језичког простора“ 178020, који се реализује уз помоћ Министарства за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије.

¹ Године 1927. објавио је у Београду књигу песама *Мртве рукавице*, наредне 1928. године објавио је критичке записе *Ћутања о књижевности*, трагедију *Зорај* у три чина 1929. године.

мирном времену. Било је то време у ком су се његовом завичају догодила четири велика рата (Ратковић 1963, 529–532).

Све то оставило је дубоке трагове на суперсензибилну песникову природу што ће наћи свој дубоки одраз и у укупном његовом стваралаштву. Пре свега, у његовој поезији и у једином за живота објављеном роману *Невидбог* (Ристић, 1955, 49).

Роман *Невидбог* је његово најбоље књижевно остварење, доживело је два издања док је Ратковић још био жив, а после пишчеве смрти још неколико издања.² Из једног од тих издања са почетка овог века ексцерпирана је и грађа за писање овог рада.

Тема романа су догађаји, дешавања и ликови пореклом из његовог света детињства и дечаштва, из завичајног бјелопољског краја. Ратковић пише о старим породицама, белопољској трговачкој чаршији, описујући људе који су припадали свим сталежима, од најсиромашнијих чланова друштва, убогих, богаља и просјака, осиромашених трговаца и занатлија, чудних и чудноватих попова, калуђера, хоџа и хација, до богатих скоројевића и шиђарџија. Главни нараторски токови садржани су у приказу хронике двеју породица – Јеремића и Орлића.

Проучавањем имена у књижевним делима лингвисти се баве деценијама па и вековима. На пример, у западним земљама, у Великој Британији, Немачкој, а у источним земљама нарочито у Русији, Пољској, Чешкој, Бугарској и тако даље (Лилић 1994, 289).

Ономастичка грађа књижевних дела савремених српских писаца постала је предмет интересовања српских лингвиста претходних година. Објављено је више научних радова и неколике монографије прво у Нишу и Новом Саду, а потом и у Косовској Митровици, Београду и у другим срединама у којима постоје филолошки студијски центри.³

Истина, није нам познато да је урађен комплетан именослов свих објављених дела неког књижевника, али су урађени именослови неких остварења, Боре Станковића, Стевана Сремца, Слободана Џунића, Григорија Божовића, Зарије Р. Поповића, Ратка Поповића, Петра Д, Петровића, Вука Филиповића, Драгутина Мићовића и других.

Систем ономастичких јединица ексцерпираних у роману Риста Ратковића *Невидбог* је релативно богат и разноврстан. У посебне групе издвојена су аутентична и неаутентична, односно привидна имена. Затим су сви регистровани оними подељени у подгрупе. У посебној групи су оними којима се именују места у простору, имена људи, имена божанстава, празника, животиња, грађевина и других предмета и објеката које је створио човек и слично.

² За писање овог рада коришћена је грађа ексцерпирана из романа *Невидбог*, објављеног у издању „Вијести“, Подгорица 2006.

³ У Нишу је 2009. је проф. др Недељко Богдановић са сарадницима објавио монографију *Именослови српских писаца југоисточне Србије*, а у Косовској Митровици 2016. проф. др Голуб Јашовић са сарадницима монографију *Именослови српских писаца са Косова и Метохије*.

Све регистроване називе сврстали смо у две групе, на антропонимију и топонимију, а антропонимију даље на хијерархијски нижих једанаест подгрупа а топонимију на шест подгрупа.

1. Антропонимија

а) лично име + презиме:

Арсенија Лазаревића, Андрије Хофера, Васко Јеремић, Гаврила Принцића, Фрање Јосифа, Комнена Смиљанића, Луке Орлића, Милош Крго, Обрад Јеремић, Дамјане Срђићу, Сану Ајлановић, Јованке Ледића, Јевросима Појадић;

б) само презиме:

Арсич, Госич, Екер, Јеремић, Ледићи, Орлић, Саковић, Храњец;

в) само мушко лично име:

Аждраил, Васко, Вехбо, Вујица, Гавро, Гаврило, Дамјан, Душко, Ђорђе, Лука, Љубиша, Мијаић, Никодије, Павле, Панић, Ранђел, Рајко, Реља, Ризван, Тадија, Фрањо, Халид;

г) само женско лично име:

Ана, Анђа, Васвија, Кумрија, Јованка, Лела, Лелица, Луца, Магдалена, Марија, Милуша, Мирјана, Ружа, Сана, Стоја;

д) лично име + надимак:

Мираш Танџулаш, Тадија Телеграф, Тимо Гудало;

ђ) само лични надимак или хипокористик:

Аждраил, Арсо, Бејџулахбег, Бејџо, Васва, Вехбијага, Ђоле, Ђођо, Јосо, Танџулаш;

е) лично име и презиме + етник или ктетик:

Ана доброћудна Бечлика, Талијан Марини;

ж) само етноним или етник:

Арнаући, Арнаућин, Аусџијанци, Бечлика, овај Босанац, Босанци, Маџари, Немци, Рус, Санџачани, Срби, Србин, Срџиња, Талијан, Турци, Турчин, Француз, Црногорац, Црногорци, Шваба, Швабо;

з) лично име + придев изведен од имена или презимена претка или сродника:

Хаџи Косићиног Љубишићу, Луку Драгова, Васко Обрадов, Милинко Јоксимов, Младен Стојин, Стоја Младенова, Јованка Ледић;

и) атрибутив + лично име или презиме:

доктор Храњец, професора Хермана, хајдук Вељка, бекрији Хабибу, Доктор Саковић, Сељак Ризван, Слуга Панић, трговац Павле, адвокат Орлић, браћа Обрада, госпођу Лелу, слику Ђорђевићу, браћа Ђорђа, Професор Госич, доктор Госич, радника Вујице, Вехбо роб, браће Васко, гадуром Анђом, класићу малоумник Мираш.

ј) атрибут + лично име или презиме:

Будиша недорасићо, Леја Васва, уседелице Васвије, засџрављен Васко, Мој жељени Васко, мали Душко, несџђеног Ђорђа, младог Ђорђа, Ђоле мој, мали Јеремић, лејог Арсенија, млађу сесџру Луцу, Онесвешћена Мирјана, мрџва Младена, Љуба Дебела, Црни Обраде, Орлића елегантног, Сџари Орлић, млади Орлић, џуњави Ранђел, Ледићи, самахџић они, Никодије,

оронули и настїрани, Милинко Јоксимов, Хаџи Косџиног Љубишу, Луку Драгова;

2. Неаутентична, привидна имена

а) антропонимија:

Небеска Девџца, Сџрашни суд, Христїови застїуїници;

б) топонимија:

Село В.

У азбучнику назива који је саставни део рада обрађено је 181 име. Већи на ономастичких јединица забележених у роману *Невидбог* припада стандардном лексикону српског језика, односно лексикону завичајног пишчевог говора.

Забележен је незнатан број, укупно четири примера, неаутентичних имена створених у Ратковићевој књижевној радионици. Такав је једини топоним ове врсте *Село В.* који је употребљен с намером да се избегне тачна локација простора на коме се описани догађај збио. Остала три привидна имена су мотивисана Светим писмом, односно Христовом вером, мада само назив *Небеска Девџца* припада групи библијских имена, а оним *Сџрашни суд* је лични надимак једног од обрађених ликова, а оним *Христїови заступници*, мишљења смо, има хрематонимско значење.⁴

Међу онимима антропонимског порекла најбројнија су лична имена (51 потврда), и то мушка лична имена (37 примера), женска лична имена (14 примера) и мушки лични надимци (19 примера) и женски лични надимци (2 примера), укупно (21 пример).⁵

Испитивани роман Риста Ратковића *Невидбог* садржи тридесет назива којима се прецизно именују места на којима се радња одвија, места у којима се његови ликови рађају, живе, образују, моле Богу, војују, заљубљују, воле, пате и умиру. Међу топонимима, природно је, преовладавају имена насељених места (забележено 14 ојконима), имена области, крајева, држава (8 примера), месна имена (4 потврде). Регистрована су и три оронима и само један хидроним, неизбежна река Лим.

3. Топонимија

а) називи насељених места:

Београда, Бечу, Босански Брод, Голгоџа, Мерано, Мокри Камен, Париз, Пеиџи, Праг, Сарајево, Скојџе, Солун, Чајниче;

б) месна имена:

Бубњу, Забрђе, Црна Локва;

в) називи ширих области, држава, континената и слично:

Аусџрија, Босну, Deutschland, Романија, Санџак, Србија, Црна Гора, Швајцарска;

⁴ Значење онима Страшни суд видети у Речнику.

⁵ И у речницима надимака пописаним у народним говорима редовно је број женских личних надимака неупоредиво мањи од броја мушких личних надимака (Јашовић 2018, 64–67).

г) називи узвишења, долина:

брдо Андрије Хофера, Карѿаѿи, Романија;

д) називи вода:

Лим;

ђ) називи грађевина и онога што је човек створио:

Бејѿов хан, Маријина конгрегација, Милешева, Светѿа ѿајна, Царевина, Шусѿесна;

Будући да је у основи приповедачког тока овог романа казивање о двема санѿачким породицама, о Јеремићима и Орлићима, онда је и разумљиво да је највећа фреквентност њихових презимена и имена, и имена чланова њихових породица. Остали ликови се помињу највише два до три пута, односно помињу се у два до три лика.

Није регистрован велики број примера у којима су ликови овог романа поменути званичним личним именом и презименом: *Обрад Јеремић, Васко Јеремић, Лука Орлић, Милош Крго; Јованка Леѿић, Јевросима Појаѿић, Сана Аѿилановић;* чешће се то чини само употребом личног имена: *Васко, Вехбо, Вујиѿа, Гавро; Ана, Анђа, Васвија, Кумрија;* или презимена: *Арсѿић, Госѿић, Екер, Јеремић;* само личним надимком или хипокористиком: *Аждраил, Арсо, Бејѿулахбег, Бејѿо, Васва;* личним именом и етником или ктетиком: *Ана доброђудна Бечлика, Талијан Марини;* личним именом и придевом изведеним од имена претка: *Лука Драгов, Васко Обрадов, Милинко Јоксимов,* личним именом и надимком: *Мираш Танѿулаш, Таѿија Телеграф* и слично.

Најчешћа форма употребе имена у овом роману јесте конструисање синтагми типа атрибутив+лично име, или атрибут+лично име или другим типовима синтагми различитог значења. Овај и овакав начин употребе језичких средстава ове врсте омогућавао је аутору лакше креирање ефектних и убедљивих слика људи, догађаја и времена у које је смештена радња романа *Невидбог*.

Санѿак је од средњег века био простор на ком су ионако живели људи различитих конфесија и различитих националности, а у временима описаним у роману ту долазе војске најмоћнијих и чиновници европских и светских сила па је нормално и да се помињу: Аустријанци, Босанци, Талијани, Немци, Турци, Мађари, Руси, Французи, али и личности из наше ближе или даље прошлости: Хајдук Вељко, Гаврило Принцип, Франц Фердинанд, Аустријанка Ана, професор Мерини, доктор Храѿец и многи други.

Ратковић употребом атрибутива уз ониме читаоце обавештава о сродственим односима и припадности ликова: *браѿа Обрада, браѿа Ђорђа, Вехбо роб, браѿе Васко, Мој жељени Васко, Ђоле мој, млађа сесѿра Луѿа, сѿарија сесѿра Сана;* њиховом занимању, професији, интересовањима: *докѿор Храѿец, ѿрофесора Хермана, бекрији Хабибу, Сељак Ризван, Слуга Панио, ѿрговаѿ Павле, адвокати Орлић, Професор Госѿић, докѿор Госѿић, радник Вујиѿа;* старости, телесним и менталним карактеристикама: *Будиѿа недорасѿао, кѿасѿи малоумник Мираш, мали Душко, младог Ђорђа, мали Јеремић, леѿог Арсенија, Љуба Дебела, Црни Обраде, Орлића елеганѿног, Сѿари Орлић, млади Орлић, ѿуњави Ранђел, Никодије, оронули и насѿира-*

ни, гадуром Анђом, Леја Васва, уседелице Васвије, засирављен Васко, социјалном статусу: хајдук Вељка, Сељак Ризван, Слуга Панићо, радника Вујице и тако даље.

Већина ексцерпираних онима из текста романа *Невидбог су једночлани називи*. Ипак у нашем азбучнику регистрованих назива налази се и седамнаест двочланих назива. То су најчешће синтагме типа атрибут или одредба +именица: Лука Драгов, Босански Брод, Маријина конгрегација, Реља Мирни; али има и конструкција типа именица+именица: *Тадија Телеграф*, *Тимо Гудало*, *Ана Бечлика*, *Професор Госић*, *доктор Госић*.

Најфреквентнија ономастичка јединица у проучаваном роману је оним Бог, која се употребљава у више од двадесет синтагми и која је обично саставни део фразеологизма, изреке или је пословично употребљена: нека ти је *Богом њросио*, *Бог би га знао*, *ако Бога знаише*, *назваше ханцији Бога*, *Бог и душа*, *на њравди Бога*, *ни за жива Бога*, *ни Бога немају*, *ишио нам Бог да*, *једе Богу дане*, *Бога има*. *Бога нема*, *за Бога милога* и слично.

Већина одредница нашег азбучника је словенског, српског порекла, али има и имена страног порекла. Најбројнији су оними оријенталног порекла: Алах, Арнаути, Арнаутин, Бејто, Бејтов хан, Бубањ, Вехбијага, Кумрија, Мустаћ, Пармак, Санцак, Санџачанин, Хабиб; грчког: Анђа, Арсеније, Арсо, Гавро, Гаврило, Ђорђе, Ђурђевдан, Исус, Никодије, свети Ђорђе, Тадија; хебрејског: Мојсије, Голгота, Јованка, Јово, Јосиф, Јосо, Лазаревић, Магдалена, Марија, Маријина конгрегација, Мирјана; латинског: Марини, Мерано, Романија, Срђић, Талијан; германског: Аустрија, Deutschland, Екер, Франц, Фрањо, Херман, Хофер.

У тексту проучаваног романа Риста Ратковића регистровано је 151 ономастичка јединица антропонимијског порекла и тридесет топономастичких облика, укупно 181 оним.

РЕЧНИК

Аждраил, ЛН – Затим би *Аждраил* осумњичене звао к себи, неке задржавао у затвору, а неке, богатије, пуштао дан два на слободу „док се ствар сасвим не извиди“ Н 84–85; земљак ~, - Посредник беше побожни Халилхоџа, свештеник, родом земљак *Аждраилов* Н 88; ~ ефендија, -Чуо сам. А чуо је и *Аждраил-ефендија* Н 85.

Алах, Тм – Не, *Алаха* ми Н 78.

Ана, ЛИ – У тај мах се враћала из вароши надзорница официрске кујне, једна стасита и доброћудна Бечлика, са петнаестогодишњом ћерком *Аном* Н 131.

Анђа, ЛИ – Како се спанђао са оном гадуром *Анђом*, како са њом пије, како му она извлачи паре Н 129.

Арнаути, Етн – Неколико залогаја, два-три гутљаја, и Обрад је нетремице гледао у порушени оцак, на коме је некада *Бејто* кувао кафу, њему и *Арнаућима* Н 30.

Арнаутин, Етн – Око подне уђоше унутра два Арнаутина Н 30.

Арсеније, ЛИ – Тако једног дана дође вест о погибији чувеног и лепог *Арсенија* Лазаревића Н 63.

- Арсић, Пр – ... и оно беснило *мајора Арсића* који баш тада удараше камцијом све што не устаје кад он пролази на полуделој бедевији – све му се то учини јадно према ономе што се догађа у сиротињској кућици на обали прљавог потока Н 47.
- Арсо, ЛН – Чу ли ти, *Арсо*, за неке тиге од гвожђа, што лете по небесима? Н 50.
- Атлановић, Пр – Соли ми и хлеба, кажу да је млади Орлић онда Аждраилу подвео своју вереницу, *Сану Ајллановић* Н 138–139.
- Аустрија, КИ – Позобаће нас *Аустрија* трећи дан! Н 49.
- Аустријанци, Етн – *Аустријанци*, истина, имају-то се одмах рашчуло, кудикамо бољу, богатију опрему, и у свему и свачему, али морају често да одступе пред нашим, који наваљују жестоко и храбро Н 59.
- Бадњи дан, ИП – На *Бадњи дан* згрну се у варошици силна хростовина, натоварени коњи и пролазили су окићени зеленом боровином, или су тако под теретом цоњали на малом тргу, чекајући купце Н 35.
- Бејто, ЛИ – И заиста... Кад им *Бејто* принесе од Обрада наручене кафе, они одбише, једнодушно, да приме част Н 30.
- Бејтулахбег, ЛН – Рекао му је *Бејтулахбег* да се не боји Н 87.
- Бејтов хан, Хр – Онда где се додирују главни и преки пут, ено још се држи чувени *Бејтов хан* Н 29–30.
- Београд, ИН – Она, каже, воли железничку вожњу, али као што је од *Београда* до Париза Н 167.
- Беч, ИН – У кафанама се претило чак и *Бечу* Н 49.
- Бечлика, Етк – У тај мах се враћала из вароши надзорница официрске кујне, једна стасита и доброћудна *Бечлика*, са петнаестогодишњом ћерком Аном Н 131.
- Библија, Хр – На малом рафу у хошку, поред иконе, леже два календара и *Библија* Н 143.
- Бистрик, МИ – кад је угледао Сарајево са *Бистрика*, а беше ноћ, он се запањи... Н 106.
- Бог, Тм – нека ти је *Богом њросио!* Чуваћу те као самог себе Н 17; ~ би га знао, - Али, ето, требало је, *Бог би га знао* зашто, убити некога, па кога би ако не њега Н 20; ~ се смиловао, - Зар не видите да се *Бог смиловао* над својом рајом? Н 24; ако ~ знате, - Веселите се, *ако Бога знаите!* Н 24; назваше ~, - Уђоше гипко, и седнувши *назваше* ханцији *Бога* на арнаутском Н 30; ~ ми, - Јес, *Бога ми*, па носе бомбе, и само је спусте озго, па да видиш чуда и покора Н 51; ~ и душа, - Али *Бог и душа*, нема боја док није очи у очи Н 51; закунеш ли га ~, - Нађушили сељаци да можеш добити код њега сваку ствар испод цене, *закунеш ли га Богом*, па навалили, а он давао, давао... Н 56; против ~, - Рекоше да је са моста допрла нечија псовка *њросив Бога*, Никодије, чим чуо, устао као опарен, изгубио се Н 57; на правди ~, - ...па чак и они који *на њравди Бога* изгубише свој живот, онда ће и она, пошто се покрсти, отићи у пакао Н 73; ни за жива ~, - Тврдила је са поносом да она већ има сина, само му име *ни за жива Бога* није смела никоме да повери Н 75; ни ~ немају, - Ни *душу ни Бога немају*, а иду у цркву, молим те! Н 79; да ~ да, - Немали је, *да Бог да!* Н 79; што нам ~ да, - Па и није, није боље! куд сви ми, ту и ти... *ишио нам Бог да!*... остани, остани... Н 82; ни ~ ни људима, - Не да те мајка *ни Богу ни људима* Н 82; једе ~ дане, - ...питао се Јеремић увређен, и срдит на ту огромну руску војску, „која само *једе Богу дане*“ Н 121; ~ милостивоме хвала, - Доста имаш, *Богу милостивоме хвала* Н 138; ~ услишио молитву, - А ја сам мислио да ми је то *Бог услишио молићву* Н 148; ~ има ~нема, - *Бога има. Бога нема. Бога и има и нема*, у исто време Н 150; ~ па ви, - ...господине докторе: *Бог ња ви*, спасите ми жену Н

- 152; за ~ милога, - Срамота је да га пропустимо, *за Бога милога!* Н 161; надај се у ~, - *Надај се у Бога* и у његову милост... Н 171.
- Богородица, БИ – И једнога дана Васку у разреду испале из руку *иконица Богородице...* Н 42; Пресвета ~, - Сви смо се молили Богу и *Пресвѣтој Богородици* да се теби штогод не деси Н 113.
- Божић, ИП – Ближио се *Божић...* Н 13; трећи дан ~, - ...онда *йрећи дан Божића* не би имали ни посног, камо ли мрсног јела Н 36.
- Босанац, Етн, - Како има златан осмех овај *Босанац* Н 91; каплар ~, - Само што ћемо опоганити вареник – дометну један задригли каплар *Босанац*, са крупним одликовањем на прсима Н 95.
- Босански Брод, ИН – На мосту између *Босанског* и Славонског Брода, пешачећи са тешким куфером на рамену, пуним рубља и гурабија, а не смејући застати да се одмори, он се наново покаја што је пошао Н 107.
- Босанци, Етк – Једног зеленог јутра дала га је Богу и *Босанцима* Н 82.
- Босна, КИ - ...и да га је он сам послао у Сарајево, да ослободи *Босну*, „сиротицу клету“ Н 49.
- брдо Андрије Хофера, МИ – Једном је Васко на *брду Андрије Хофера* узвикнуо да живи тај народни тиролски јунак Н 109.
- Бубањ, ИН – Васка и његовог пратиоца затече ноћ у селу *Бубњу* Н 123.
- Будиша, ЛИ – *Будиша* недорастао да преузме очев посао, мати исувише слаба за такве ствари, а он, Васко, осећаше се потпуно неспособан да продужи очево занимање Н 60.
- Васва, ЛН – Лепа се *Васва* у воду клела: /Неће од оца, неће од мајке, /А када виде крвава момка: /Хоће од оца и миле мајке Н 75.
- Васвија, ЛИ – Чуо је и видео да Ђорђе у полусну, а широм отворених очију, изговара име *Васвија, Васвија!* Н 12; муслиманска сусетка ~, - Тога дана је у варошицу скочила с моста у реку *Васвија, муслиманска сусейка* Јеремићевих Н 71; глас ~, - *Глас Васвијин*, глас са другог света, певао је Н 75; уседелица ~, - Би му жао, поново, и *уседелице Васвије* и брата Ђорђа Н 77.
- Васко, ЛИ – Код пијаних остаде само *Васко*, дечак Обрадов Н 6; ~ Јеремић, - *Васко Јеремић* је тога часа стајао на ћошку улице Н 26; застрављен ~, - Сав *засћрављен Васко* се још не присећаше да то муслимани потајно убијају србијанску бежанију Н 68; брате ~, - „Драги доброжелећи *брајће Васко!* Н 111; мој жељени ~, - „*Мој жељени Васко*, да ти јавим како је јуче у нашој авлији једна жена оставила своје дете од три године Н 113.
- Вехбијага, ЛН – Нек Васко одведе *Вехбијагина* коња натраг у његову авлију, а ти иди, па доведи његову чељад... Н 17.
- Вехбо, ЛИ – Кад порастеш, освети... Уби ме *Вехбо...* Н 13; ~ роб, - Сад када је *Вехбо роб*, а он, Обрад, кад може, бар првих неколико дана ослобођења, вршити насиља каква год зажели Н 17.
- Вујица, ЛИ – Раскравише се тек пошто чуше од белосветског радника *Вујице*, који је био и у Пешти, да такве справе имају разни народи, на пример Руси, па и Срби Н 56.
- Гавро, ЛИ – Има ту нешто замршено, у рату, оче... прихвати *Гавро* Галибарда Н 56.
- Гаврило, ЛИ – Многи и многи препричаваху да је руски цар поочим *Гаврила* Принципа, и да га је он сам послао у Сарајево, да ослободи Босну, „сиротицу клету“ Н 49.

Галибарда, ФН – Има ту нешто замршено, у рату, оче... прихвати Гавро *Галибарда* Н 56.

Голгота, ИН – Сањао га је како брзо, брзо корача у поворци која га прати на *Голго-ту* Н 149.

Госпић, Пр – Он рече да је у вароши, на пролазу, чувени сарајевски *доктор Госпић* Н 152; професор ~, - *Професор Госпић* прегледа Милушу, досадно одговарајући на њена питања, и не примећујући њене погледе који су ловили његове очи... Н 153.

Господ, Тм – Сам *Господ* је казао: не укради! Н 39.

Дамјан, ЛИ – Много, *Дамјане*, си нам учинио, одговорили су сељаци Н 96.

Deutschland, КИ – *Deutschland, Deutschland über alles!* Н 121.

Душко, ЛИ – Па и мој мали *Душко* хоће да те зовне па не уме но каже ах! Н 112.

Ђођо, ЛН – Има тамо још дивнијег женскиња, *Ђођо* мој... Н 13.

Ђорђе, ЛИ – Нарочито једна мисао кључала је у срце Обрадово: где ли је убица његовог *браћа Ђорђа*? Н 9; несудијеног ~, - Можда је била пошла на православно гробље, да га види, свога *несудијеног Ђорђа*, погинулог брата Обрада Јеремића Н 71; младог ~, - Од оне давне ноћи, кад *младог Ђорђа* убише Турци, само зато што нису могли да га гледају, онако божански израслог и расцветаног, од оне давне ноћи Васвија пребеле заувек Н 71; слику ~, - Имајући у себи *слику Ђорђеву*, увек младог, јер млад и погибе, она је слабо примећивала своје старење Н 73; ~ у носилима, - ...и када *Ђорђа у носилима* дигоше четворица на рамена – доби Васвија песницу у главу Н 72.

Ђоле, ЛН – *Ђоле* мој, рече му пре зоре, код огњишта, кад мислиш преко границе? Н 12.

Ђурђевдан, ИП – Пет синова Обрада Јеремића лежи код чобана у планини, још од *Ђурђевдана* Н 29.

Забрђе, МИ – Ја за се не тражим више но ону њивицу код *Забрђа*, и мало кућице, тек да на слободи живим Н 24.

Екер, Пр – Је ли, *Екер*, има ли што ново на фронту? Н 119.

Исус, БИ, - Чим угледаше *Исуса* викнуше: Распни га, распни! Н 149; - син Маријин ~, - Један *син Маријин/Исус* Христос царствујет/На небеси, над нама Н 38.

Јевросима, ЛИ – Један будући леш, који је то престао бити после годину дана, звао се *Јевросима* Попадић Н 156.

Јеремић, Пр – Пет овнова Обрада *Јеремића* лежи код чобана у планини, још од *Ђурђевдана* Н 29; Васка ~, - један од првих таквих часова за Васка *Јеремића* био је тај када је имао у руци, тек добивено, мало љупко оружје Н 19; из куће ~, - Из куће *Јеремића* просто грми Н 38; мали ~, - А шта би тек казали за њега, питао се мали *Јеремић*, кад би сазнали Н 41; ~ беше сретан, - *Јеремић* беше сретан од живота Н 54.

Јованка, ЛИ – Вала, газда *Обраде*, теби ћу да кажем. Ово су гаће *Јованке* Ледића Н 78.

Јово, ЛИ – Нек иде *Јово*, нек иде Јово! Н 82.

Јозеф, Пр в. Јосиф Н 101.

Јосиф, Пр - Васко Јеремић гледаше како сенке официрских руку подижу чаше, и напијају у здравље цара и краља *Фрање Јосифа* Н 101.

Јосо, ЛН – Шта рече? Зачуди се хаџи *Јосо* Н 78.

Карпати, Ор – Како се оно сјуреше до *Карпата*... Н 122.

- Комнен, ЛИ – Саопшти цвokотом да побише још четворицу: Луку Драгова, *Комнена* Смиљанића, хаџи Костиног Љубишу и Тадијиног брата Н 87.
- Крго, ЛН – Милош *Крго*, велика планинска људескара, загледа, некако кришом, у страну: тамо лежаху један на другом два непријатељска леша Н 64.
- Крсман, ЛИ – Око њих се највише врзмао мали *Крсман* Н 35.
- Кумрија, ЛИ – Жена се окрену и рече: *Кумрија*, па изађе, а тата се нешто присети и одмах отвори врата да је зовне Н 113.
- Лазаревић, Пр – Тако једног дана дође вест о погибији чувеног и лепог Арсенија *Лазаревића*, команданта батаљона народне војске Н 63.
- Ледић, Пр – А ови *Ледићи*, самахти они Н 79; Јованке ~, - Вала, газда Обраде, теби ћу да кажем. Ово су гаће Јованке *Ледића* Н 78; браће ~, -Браће *Ледића*. Данас им је деоба Н 78.
- Лела, ЛИ – ...и да не би пробудили дражесну *госпођу Лелу*, супругу једног а куму другог, они су разговарали врло тихо Н 167.
- Лелица, ЛИ – Ено га, *Лелице*, Вишеград! Н 170.
- Лим, Хд – Још се над реком *Лимом* димила месечина Н 8; низдуж ~, - Висина им отвара добар део котлине уздуж и *низдуж Лима* Н 45.
- Лука, ЛИ – Није чудо што се и ту цакле очи *Луке* Орлића, мада наоко изгледа леп Н 8; млађи брат ~, - Наоружане слуге и *млађи браћу Лукин* истресали су варјачом у шаке бежанијске Н 81; ~ Драгова, - Саопшти цвokотом да побише још четворицу: *Луку Драгова*, *Комнена* Смиљанића, Хаџи Костиног Љубишу и Тадијиног брата Н 87.
- Лука Драгов, ЛН в. Лука Н 87.
- Луца, ЛИ – Не познаваху га ни две сестре, Сана и *Луца*, које стајаху на прозору своје куће Н 91; млађу сестру ~, - Старија одлучно лупи ногом да не може чекати на *млађу сестру Луцу*, на њен повратак... Н 100.
- Љуба Дебела, ЛН – А *Љуба Дебела* испричала дечурлији како је видеала комите у близини вароши, па деца раструбила, те се у целом граду створила забуна Н 87.
- Љубиша, ЛИ – Саопшти цвokотом да побише још четворицу: Луку Драгова, *Комнена* Смиљанића, Хаџи Костиног Љубишу и Тадијиног брата Н 87.
- Магдалена, БИ – Осташе само жене. *Магдалена*, Милуша и Ана Н 149.
- Марија, БИ – Један син *Маријин*/Исус Христос царствујет/На небеси, над нами Н 38.
- Маријина конгрегација, Хр – Сутрадан се показало, међутим, да је то био директор школе и њеног завода, *Маријине конгрегације* Н 108.
- Марини, Пр – Талијан *Марини* држао је своју руку под покривачем малог Пирхера Н 121.
- Маџари, Етн – *Маџари* долазе, мајко. Пусти ме! Н 82.
- Медо, ЛН – Дина ти, *Медо*, кажи ми ко ти је дао то Н 78.
- Мерано, ИН – А тамо на брду, око крстова, рој инквизитора, међу којима угледа и своје професоре из *Мерана* Н 149.
- Мијат, ЛИ – Учитель *Мијат* беше здепаст брадоња који се по свему издвајао из своје околине Н 41; ча ~, - Али је *ча-Мијат* имао једну навику која не беше у савласности са његовим проповедима Н 42.
- Милешева, Хр – ...а Тимо Гудало кришом тутну Исусу причесну кашичицу, украдену из Милешева, па одскаута у страну као јаре Н 149.
- Милинко, ЛИ – ...па му креснух *Милинко*, *Милинко*, раја смо и ја и ти! Н 127.

- Милинко Јоксимов, ЛН – Дошао *Милинко Јоксимов* код мене, па каже, онако у разговору... Н 127.
- Милош, ЛИ – *Милош* Крго, велика планинска људескара, загледа, некако кришом, у страну: тамо лежаху један на другом два непријатељска леша Н 64.
- Милун, ЛИ – *Милуне*, кад ти је отишла молба за помиловање? упита младог сељака један старији Н 171.
- Милуша, ЛИ – Једно такво биће била је и његова сестра, *Милуша* Н 21; болесна ~, - Тако је шапутао за се, на чешком, доктор Храњец, идући у посету *болесној Милуши* Н 151.
- Мираш, ЛИ – У једној таквој поворци гегуцао је и кљаста малоумник Мираш Тантулаш Н 84.
- Мирјана, ЛИ – А откуд ја знам, кукавица сиња! удари се *Мирјана* у груди Н 87; мати ~, – *Мајчи Мирјана* врати се, плачем загушена Н 17; онесвешћена ~, - *Онесвешћена Мирјана* се скљока иза врата, а Обрад се, полако, упути Васку, вребајући га Н 130.
- Младен, ЛИ – Младен Стојин тек преболео тифус, хоће у војску, хоће да бежи Н 82; Стоја ~, - Сад још да ти јавим да је *Стоја Младенова* заборавила своје име Н 113–114; мртва ~, - Стоја Младенова, кад је угледала *мртва Младена*, јединца свога, вриснула је, те је једва дошла к себи Н 114.
- Младен Стојин, ЛН в. Младен Н 82.
- Мојсије, БИ – Два табља *Мојсијева*/један син Маријин Н 39.
- Мокри Камен, ИН – Али кад чу сутрадан шта се прошле ноћи десило у селу *Мокром Камену*, би му лакше Н 95.
- Мустаћ, ЛН – Надзорник. Зову га *Мусџаћ*. Кажу да је Швабо, неки опет веле да је наш Н 126.
- Небеска Девица, БИ – Одушевљено је описивао славу и лепоту *Небеске Девнице*, јер му не беше довољно како је она у црквеним књигама описана Н 105.
- Немци, Етн – Војска, иначе, продужи ка старој црногорској граници, у вароши оста два-три одреда *Немаца* и Чеха Н 83.
- Никодије, ЛИ – Јесте, оче, овога ми! крсти се *Никодију*, да би му овај веровао сну Н 54; ~ оронули и настрани, - *А Никодије*, оронули и настрани калуђер, беше ту дошао да поседи Н 55.
- Нови завет, Хр – За Васка она беше ту четврто биће, јер је некад читао целу, а *Нови завей* и више пута Н 143.
- Обрад, ЛИ – *Обрад* сачека да се пронесе Света тајна, дарива, затим, црквени тањир са неколико наполеона, па изађе, у цик зоре Н 8; црни ~, - *Црни Обраде*... нема ти више главе... они су наговорени да те убију... кукала ти мајка твоја! Н 30; ~ пун смелости, - Али *Обрад њун смелосџи* и радости Н 32; газда ~ слуга, - Напио се *газда Обрадов слуга*, најео и напио, па упрдио да подели сиротињи за Божић Н 36; ~ Јеремић, - Пред сам полазак стиже у општи логор и *Обрад Јеремић*. Полу-пијан, разбеснео коња, витла московком лако изнад главе Н 51; брата ~, - ...поги-нулог *брајша Обрада Јеремића* Н 71.
- Огњена Марија, БИ – ...и кога год сретне прича му како не сме да пегла у недељу пошто је каже сањала *Огњену Марију*... Н 114.
- Орлић, Пр – Био је убеђен да су његова оца *Орлићи* гадно оклеветали Н 19; Луке ~, - Није чудо што се и ту цакле очи *Луке Орлића*, мада наоко изгледа леп Н 8; покрети Луке ~, - *Покреји Луке Орлића*, његови брзи и ситни кораци, брз, ситан говор, са полунаместеним и полуразмаженим гласом, одвајаху се толико од њих,

да је стварно изгледао међу њима као са другог света Н 28; ~ елегантног, - А кад сретете Луку *Орлића, елегантног* у ходу и подлачког у очима, са измишљеним изразом доброте и задовољства... Н 47; стари ~, - *Сћари Орлић* је живео као и свака шуша... Н 79; млађем ~, - Можда и не би *млађем Орлићу* заповедио да се спреми на пут Н 99; млади ~, - Соли ми и хлеба, кажу да је *млади Орлић* онда Аждраилу подвео своју вереницу, Сану Атлановић Н 138–139; адвокат ~, - Поткрепљени топлим белим кафама, или свежим куваним кобасицама, уметник, госпођа Лела, и *адвокат Орлић*, вратише се у воз Н 170.

Павле, ЛИ – Богати *џрговац Павле* шета по авлији, узврполио се, гледа озбиљно и важно Н 82.

Панто, ЛИ – Стајућу иза врата, па како који буде улазио, бацаћу му шаком у очи, а *Панто* нека удара секиром Н 21; слуга ~, *Слуга Панто* није такође хтео да напушта Обрада Н 21.

Париз, ИН – Нада, дакле, да једног дана буде *Париз* у немачким рукама, још није пропала, изјави брат Херман раздрагано Н 121.

Пармак, ЛН – *Пармаче*, дај пића овамо! Н 162.

Пармакова механа, Хр – У *Пармаковој механи*, на пример, пију грађани, и сељаци, има и војника Н 25.

Пешта, ИН – Раскравише се тек пошто чуше од белосветског радника Вујице, који је био и у *Пешти*, да такве справе имају разни народи, на пример Руси, па и Срби Н 56.

Попадић, Пр – Један будући леш, који је то престао бити после годину дана, звао се Јевросима *Попадић* Н 156.

Праг, ИН – Он је тога дана задњом пошиљком новаца у *Праг*, наравнио милион круна уштеде, откада је лекар Н 151.

Пресвета Богородица, БИ в. Богородица Н 113.

Принцип, Пр – Многи и многи препречаваху да је руски цар поочим Гаврила *Принципа*, и да га је он сам послао у Сарајево, да ослободи Босну, „сиротицу клету“ Н 49.

Путаљ, З – *Пућал* удари чифтетима у брвна, јер је кулаш грабио испред њега Н 102.

Ранђел, ЛИ – Био је то најближи комшија туњави *Ранђел*, звани Страшни суд (зато што је најчешће говорио о томе) Н 87.

Рајко, ЛИ – А *Рајко* се топи од причања, заноси се, као да му све то, у исто време прича неко други Н 55.

Реља, ЛИ – Знали су некако да то *Реља* само булазни Н 24.

Реља Мирни, ЛН – Чак и *Реља Мирни* противи се мишљењу тих да не треба Турцима вратити мило за драго Н 23.

Ризван, ЛИ – Знаш шта, *Ризване* да се ми мало одморимо на оној ледини... Н 123; сељак ~, - *Сељак Ризван* који је пешачио пред коњем, беше већ мало сустао, и у недоумици се вајкаше Н 123.

Романија, Ор – Јело се више и пробраније, јер, ко зна, ови што сад једу, можда ће ускоро кости своје расути негде по гори *Романији* Н 50.

Ружа, ЛИ – Кад би био златан, дочека сестра, могао би њиме прстеновати *Ружу*... Н 62.

Рус, Етн – Она је толико очекивала од лекара, који је уз то још и *Рус*, веровала је некако, као и цео прости свет, да су лекари виша, помало чак и божанска бића Н

- 45; заробљени ~, - Питао је, преко оградe школског дворишта, једног заробљеног *Руса*, али је овај увређен ћутао Н 122.
- Русија, КИ – Неће дати *Русија*... Н 49.
- Саковић, Пр – Доктор *Саковић* имаше толико безбојне очи да су се једва виделе иза наочара... Н 151.
- Сана, ЛИ – Не познаваху га ни две сестре, *Сана* и Луца, које стајаху на прозору своје куће Н 91; ~ Атлановић, - Соли ми и хлеба, кажу да је млади Орлић онда Аждраилу подвео своју вереницу, *Сану Ајллановић* Н 138–139.
- Санџак, КИ – Син оца воденичара који, са неколико принудних убистава на души, још неожењен, пребеже са границе у *Санџак*... Н 11; мрачном ~, - зар се и помислити може да цвета у *мрачном Санџаку* тако величанствено тело једног роба! Н 12.
- Санџачанин, Етк – Неколико дана пред улазак Аустријанаца, требало се и *Санџачанима* одлучити за бекство или за останак Н 82.
- Сарајево, ИН – Путовао је сваке године у Трст, у Солун и у *Сарајево* Н 14.
- Света тајна, Хр – Обрад сачека да се пронесе *Свети тајна*, дарива, затим, црквени тањир са неколико наполеона, па изађе, у цик зоре Н 8.
- Света тројица, Тм – Не жалим, браћо, *Свети ми тројице*, не жалим сиротињи Н 39.
- свети Ђорђе, Хр – Кандило осветљаваше жвале аждаје испод *светог Ђорђа* Н 86.
- Свјати Боже, Хр – На први свој јавни плач-а то је било онога дана кад ђаци пред Јеремића кућом бојажљиво запеваше „*Свјати Боже*“, и када Ђорђа на носилима дигоше четворица на рамена-доби Васвија песницу у главу Н 72; жалостиво ~, - Свеће у рукама, корачање, и *жалостиво „Свјати Боже“* Н 156.
- Скопље, ИН – ...што је у *Скопљу* одржао велики Парастос изгинулим војницима у балканском рату, што је то, што је оно, редом... Н 85.
- Село В., ИН – *Селом В.* крстари пет-шест наоружаних сељака Н 28.
- Славонски Брод, ИН – На мосту између Босанског и *Славонског Брода*, пешачећи са тешким куфером на рамену, пуним рубља и гурабија, ... Н 107.
- Смаил-бег, ЛИ – Не знате ви још како је мене *Смаил-бег*... хе, да знате Н 23.
- Смиљанић, Пр – Саопшти цвочотом да побише још четворицу: Луку Драгова, Комнена *Смиљанића*, Хаџи Костиног Љубишу и Тадијиног брата Н 87.
- Солун, ИН – Путовао је сваке године у Трст, у *Солун* и у Сарајево Н 14.
- Срби, Етн – Раскравише се тек пошто чуше од белосветског радника Вујице, који је био и у Пешти, да такве справе имају разни народи, на пример Руси, па и *Срби* Н 56; браћа ~, - Орлић се јавно љутио на такве поступке *браће Срба* према браћи Србима Н 81.
- Србин, Етн – Па, ето, *Србин* сам, а ни мраву нисам на правди криво учинио... Н 85.
- Србија, КИ – Ако не пребегне у Црну Гору, или у *Србију*, убиће га, кад тад, то је извесно Н 12.
- Српкиња, Етн – Причала ми је жена како је једна *Српкиња*, наша комшиница, кукала као да је децу покопала Н 125.
- Срђић, Пр – Тебе смо, Дамјане *Срђићу*, осудили на смрт Н 96.
- Стоја, ЛИ – Сад још да ти јавим да је *Стоја* Младенова заборавила своје име Н 113–114.
- Страшни суд (неаут.), ЛН – Био је то најближи комшија туњави Ранђел, звани *Страшни суд* (зато што је најчешће говорио о томе) Н 87.
- Тадија, ЛИ – Саопшти цвочотом да побише још четворицу: Луку Драгова, Комнена *Смиљанића*, Хаџи Костиног Љубишу и *Тадијиног брата* Н 87.

Тадија Телеграф, ЛН – Зар њега у чијој су се кући некада писале жалбе на турска насиља руским и српским конзулима, њему који је примао и разашлио тајног курира *Тадију Телеграфа*, зар њега који се ради других често играо својом главом, зар њега да је сада страх? Н 51.

Талијан, Етн – *Талијан* Марини држао је своју руку под покривачем малог Пирхера Н 121.

Тантулаш, ЛН – У једној таквој поворци гегуцао је и кљаста малоумник *Мираш Тантулаш* Н 84.

Тимо Гудало, ЛН – Беше ту чак и *Тимо Гудало*, свакопразнични раноранилац у цркву Н 84.

Трст, ИН – Путовао је сваке године у *Трст*, у Солун и у Сарајево Н 14.

Турци, Етн – *Турци* ће коначно отићи. Њихова се војска повлачи, то сад она штити одступницу Н 5; гомила ~, - Сећао се он добро и оне страшне вечери, неколико година пре ослобођења, када је на њихову кућу имала да навали *гомиле Турака*, да је сравни са земљом, да на сваки начин дохакају његовом оцу Н 21; ~ непријатељи, - зар они нису више *Турци, нејријатајели...* Помало збуњен васко преста да мисли Н 7; пијани ~, - Призор са *ијаним Турцима*, чинило му се, било је давно, али његов смирени траг осећаше у себи још Н 17.

Турчин, Етн – Срести се, лице у лице, са два-три најбешња *Турчина*, није се нимало плашио Н 12.

Ускрс, ИП – Сећа се Обрад: тај *Ускрс* не беше за рају празник Н 7.

Франц, ЛИ в. Фрањо Н 101.

Француз, Етн – И да није то важно што је неко Србин а неко *Француз* Н 127.

Фрањо, ЛИ – Васко Јеремић гледаше како сенке официрских руку подижу чаше, и напијају у здравље цара и краља *Фрање* Јосифа Н 101.

Хабиб, ЛИ – Овај, међутим, точио је тада пиће чувеном *бекрији Хабибу*, који боловаше од љубави, са ножем на столу Н 92; вечитог бекрије ~, - Из оближње кафане чуо се глас *вечитог бекрије Хабиба*, глас пун тужног сажаљења над животом Н 173.

хајдук Вељко, ЛИ – Одмах затим сетио се и *хајдук Вељка* Н 109.

Халид, ЛИ – Не жалим паре *Халид-ефендија*, али Бога ми, истрошило се Н 86.

Халилхоџа, ЛН – Ту *Халилхоџа* запе језиком Н 85; побожни ~; - Посредник беше *йобожни Халилхоџа*, свештеник, родом земљак Аждараилов Н 88; жути ~, - Ено га *жути Халилхоџа*, среброљубиви посредник између свога земљака Аждарила и осумњичених Срба Н 149.

Хаџи Коста, ЛИ – Саопшти цвукотом да побише још четворицу: Луку Драгова, Комнена Смиљанића, *Хаџи Косиног* Љубишу и Тадијиног брата Н 87.

Херман, Пр – Професор француског и талијанског језика, брат Херман, који беше то вече дежурни, изговарао је речи појачаним и усрднијим гласом Н 119; побожни професор ~, - Јеремићу због тога беше помало смешна свечана озбиљност *йобожног професора Хермана...* Н 121.

Храњец, Пр, - Тако је шапутао за се, на чешком, *доктор Храњец*, идући у посету болесној Милуши Н 151.

Христ, БИ, - Све ви је ово истина, тако ми печата *Христова!* Н 24; пет рана ~, - *Пет рана Христових*/Четири су јевангелиста/Три јерарха велика Н 39.

Христови заступници, Хр – Зову га поново *Христови заступници*, и саветују у црним собама Н 148.

- Христос, БИ – *Христос* је пуцао из топова на свим фронтovima Н 83; син Маријин Исус ~, - Један син *Маријин/Исус Христос* царствујет/На небеси, над нама Н 38.
- Царевина, Хр – У магли њихове полусвести није више постојала жалост за *Царевином* Н 7.
- Црна Гора, КИ – Ако не пребегне у *Црну Гору*, или у Србију, убиће га, кад тад, то је извесно Н 12.
- Црна Локва, МИ – Нама је да идемо. Провешћемо те кроз бусију... Има још једна... Код *Црне Локве* Н 32.
- Црногорац, Етн – Екер му одговори љутито и презриво да је он, Јеремић, Србин и *Црногорац* и Арнаутин Н 120.
- Црногорци, Етн – *Црногорци* само што нису ушли Н 5.
- Ча – Мијат, в. Мијат Н 42.
- Чајниче, ИН – Једна баба у *Чајничу*, код које га спроводник остави на преноћиште, саветоваше га богобојажљиво да се не пошваби у туђој земљи, да не заборави веру и име српско Н 106.
- Чеси, Етк – ...у вароши оста два-три одреда Немаца и *Чеха* Н 83.
- Шабанага, ЛИ, - Богме и *Шабанага* ономад га потапша по рамену: ти си, каже, наш, не бој се Н 87.
- Шарган, Ор – Мада се беше замрсило у прамењу јутарњих облака, сунце је покушавало да продре у воз, који се лагано пео уз *Шарган њланину* Н 167.
- Шваба, Етн – Чу се и то како се *Швабе* ругају нашим војницима, вичући им из ровова Н 59.
- Швабо, Етн – Надзорник. Зову га Мустаћ. Кажу да је *Швабо*, неки опет веле да је наш Н 126.
- Швајцарска, КИ – А ово, ух, ужасно! Бар да путујем у *Швајцарску*... Н 168.
- Шустесна, Хр – Он је покушао то и у оно доба које се називало језивом речју: *Шустесна* Н 15.

ЛИТЕРАТУРА

- Велмар Јанковић, Светлана, Књижевник Ристо Ратковић (предговор), *Ристио Рајковић*, Нолит, Београд 1962, стр. 9–31.
- Јашовић, Голуб, Именослов романа „Стрма обала“ Вука Филиповића, у *зборнику Живој и дело Вука Филиповића*, Филозофски факултет, Косовска Митровица 2013, стр. 109–127.
- Јашовић, Голуб, *Ономастичка слива реке Косанице*, Филозофски факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица 2018.
- Лилић, Драган, Властита имена у делима Слободана Џунића, *Говори њризренско-џимочке области и суседних дијалеката*, Филозофски факултет у Нишу, Институт за српски језик САНУ, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, стр. 289–296.
- Михајловић, Борислав Михиз, *Ин мемориам Ристиу Рајковићу*, НИН, 27. јуна 1954.
- Перовић, Сретен, *Драма санџачког Хамлеја*, предговор у књизи „Поноћ мене“, Графички завод, Титоград 1963, стр. 7–47.
- Ратковић, Ристо, *Поноћ мене*, Графички завод, Титоград 1963.
- Ратковић, Ристо, *Невидбог*, „Вијести“, Подгорица 2006.

Ристић, Миливоје, *Ристио Рајковић*, поговор у књизи Риста Ратковића „Са Оријента“, Просвета, Београд 1955, стр. 47–50.

Golub Jašović

ONYMS IN RISTO RATKOVIĆ'S NOVEL NEVIDBOG

Resume

This paper deals with name lists in Risto Ratković's novel "Nevidbog". It's the only novel written by Ratković that has been published during his life, both in Belgrade and Cetinje. Materials used in this paper have been collected thoroughly and systematically. All authentic and inauthentic personal, male and female names, male and female nicknames, surnames and family names, tribal names and others have been recorded. They have been classified according to their structure and meaning in groups and subgroups. We have also recorded mycrotoponyms, hydronyms, oiconyms, oronyms, teonyms, zoonyms, hodonyms, hrematonyms. Lexical, semantic and structural analysis has been conducted. Integral part of the paper is also a dictionary of the collected onomastic units.

Keywords: Risto Ratković, Nevidbog, anthroponomy, toponymy, inauthentic names.